

DJEČJI RAZVOJ KROZ IGRU NA OTVORENOM – ŠUMSKA PEDAGOGIJA

Lucija Koren

Sažetak

U kontekstu sve veće urbanizacije i digitalizacije djeca sve rjeđe borave na otvorenom što negativno utječe na njihov sveukupni razvoj. Kao odgovor na takve izazove razvijen je koncept šumske pedagogije koji naglašava važnost igre i učenja u prirodnom okruženju. Šumski su vrtići konkretna primjena tog pristupa i djeci omogućuju svakodnevni kontakt s prirodom i potiču tjelesni, socijalni, emocionalni i intelektualni razvoj djece. U ovom se radu prikazuju temeljna načela šumske pedagogije te dobrobiti i izazovi provedbe takvog odgojno-obrazovnog modela. Također, opisuje se razvoj šumske pedagogije u Europi i Hrvatskoj s naglaskom na dobru praksu i potencijal za daljnji razvoj. Kroz raznolike istraživačke i senzorne aktivnosti kao i kreativne i motoričke aktivnosti šumska pedagogija djeci pruža slobodu, iskustveno učenje i snažnu povezanost s prirodom.

Ključne riječi: šumska pedagogija, šumski vrtići, razvoj djeteta

Uvod

U modernom, tehnološki naprednom društvu, djeca sve češće znatno više vremena provode u zatvorenim prostorima, dok igra u prirodi postaje rijetkost. To je dovelo do porasta zanimanja za alternativne oblike ranog odgoja i obrazovanja koji naglasak stavljaju upravo na igru na otvorenom i važnost kontakta s prirodom. Šumski vrtići, čiji se rad temelji na šumskoj pedagogiji, dio su alternativnog pristupa odgoju i obrazovanju djece te boravak u prirodi smatraju ključnim za cjelokupan dječji razvoj. Koncept šumskih vrtića prihvaćen je diljem svijeta, a najzastupljeniji je u skandinavskim zemljama, Japanu, Njemačkoj i SAD-u, dok je u Hrvatskoj taj koncept još uvijek u razvoju. Autorice Fornazar i Šuvalić (2022) naglašavaju kako je „*Poželjno je da djeca što više izlaze iz „umjetnih svjetova“ te da kroz svoja čula iskustveno dožive svijet koji ih okružuje; da se popnu na stablo, dotaknu puža ili žabu, pomirishu cvijet, hodaju bosu po travi*

ili skaču po lokvama, da promatraju promjene koje se dešavaju u pojedinim godišnjim dobima - da se čude onome što priroda stvara.“. Cilj je ovog preglednog rada objasniti pojam šumske pedagogije i šumskih dječjih vrtića, kao i naglasiti osnovna načela spomenutog koncepta. Nadalje, u radu će biti prikazane brojne dobrobiti šumskih vrtića, ali i njihovi izazovi te će biti navedene i opisane aktivnosti šumske pedagogije.

Što je šumska pedagogija?

Šumska pedagogija smatra se specifičnim konceptom učenja „iz šume u šumi“ kojim se povezuje učenje za ekološki odgoj, kretanje, socijalno učenje i opće obrazovanje (Silva. Rei, 2023). Pojam šumske pedagogije također je definiran kao „disciplina koja povezuje upoznavanje šumskih ekosustava s odgojno - obrazovnim radom u prirodnom okruženju“ (Fornažar i Šuvalić, 2022). Europska grupa za šumsku pedagogiju¹ (2017) kao osnovna načela spomenutog koncepta navodi poticanje interakcije čovjeka i okoline te razumijevanje tih odnosa, podržavanje holističkog učenja i doprinos edukaciji za održivi razvoj, kao i korištenje interaktivnih i suradničkih metoda i pristupa. Predsjednik Udruge za šumarsko obrazovanje u Austriji Andreas Holzinger (2025) navodi ciljeve šumske pedagogije u koje ubraja mogućnost učenja kroz igru, poboljšanje odnosa šuma i ljudi, prenošenje "znanja o šumama", poticanje kreativnosti u prirodi, poticanje razumijevanja šume kao staništa za divlje životinje i podizanje svijesti o odgovornom korištenju prirode. Alagić i sur. (2025) ističu važnost holističkog pristupa učenju kao obilježja šumske pedagogije te navode kako „pedagoški proces koji je usmjeren ka holizmu naglašava usmjerenost na dijete, a ne na područje učenja. Djetetu se pristupa individualno te je važno poticati autonomnost djeteta i njegovu slobodu.“

Šumski vrtići

Šumski vrtići koji djeci omogućuju svakodnevni boravak u prirodi sve su popularniji. Iako se takvi vrtići često nazivaju „vrtićima bez krova i zidova“, u takvim su vrtićima dostupni i građevinski objekti koji se prvenstveno koriste tijekom opasnih vremenskih prilika ili za potrebe specifičnih aktivnosti. Dakle, u šumskim dječjim vrtićima djeca većinu vremena provode na otvorenom tijekom svih godišnjih doba, a postoje i integrirani šumski vrtići u kojima djeca u prirodi provode nekoliko dana tjedno (Holzinger, A. 2025).

¹ <http://forestpedagogics.eu/portal/>

Dobrobiti šumskih vrtića

Dobrobiti šumskih vrtića možemo podijeliti u nekoliko kategorija: fizičke, emocionalno – socijalne i mentalne. Fizički benefiti uključuju razvoj motoričkih sposobnosti kao što su brzina, preciznost, ravnoteža, koordinacija i samostalno snalaženje u prirodnom okruženju, dok se emocionalno – socijalne dobrobiti odnose na razvoj pozitivnih emocija i osjećaja pripadnosti, jačanje samopoštovanja i samopouzdanja, odgovornosti i tolerancije. Nadalje, mentalne dobrobiti koje nude šumski vrtići orijentirane su ka razvoju mašte i kreativnosti, koncentracije, pažnje, ali i razvoju logičkog i divergentnog mišljenja (Fornažar i Šuvalić, 2022). Provedena istraživanja također potvrđuju pozitivne učinke šumskih vrtića na razvoj djeteta. Naime, istraživanja su pokazala da slobodna igra u šumi uvelike doprinosi kontinuiranom procesu učenja te pozitivno utječe na pripremu djece za polazak u školu. U usporedbi s djecom koja pohađaju zatvorene odgojno – obrazovne ustanove, djeca koja su polaznici šumskih vrtića djeluju kreativnije. Osim navedenog, dokazano je da prirodno okruženje djecu potiče na tjelesnu aktivnost, poboljšava mentalno zdravlje djece i smanjuje rizik od poremećaja u ponašanju. Svakodnevni boravak na svježem zraku te kontakt s vodom, tlom i blatom pomaže jačanju imunološkog sustava kod djece što sprječava kronične bolesti i alergije (Schemchel, 2018). Alagić i sur. (2025) također navode kako je boravak u prirodi koristan za razvoj govora i komunikacije kod djece jer *„šumsko okruženje pruža izvrsne poticaje za razvoj govora i komunikacije općenito, jer je prepuno sadržaja koji bude dječju znatiželju i potiču ih na opisivanje viđenog i dijeljenje svog ushićenja s vršnjacima“*. Osim toga, raznoliki prirodni materijali potiču djecu na kreativno stvaralaštvo.

Izazovi šumskih vrtića

Iako koncept šumskih vrtića nudi brojne pozitivne učinke za razvoj djeteta, taj se pristup susreće i s određenim izazovima. Primjerice, u hladnim i kišnim danima provođenje šumske pedagogije teže je no obično, stoga vremenske prilike predstavljaju jedan od izazova šumskih vrtića. Naravno, tijekom nepovoljnih i opasnih vremenskih uvjeta djeca borave u zatvorenim prostorima (primjerice, posjet muzeju). Nadalje, važno je uzeti u obzir kako takav odgojno – obrazovni pristup možda ne odgovara svakom djetetu. Uz to, važno je pažnju posvetiti sigurnosnim i higijenskim uvjetima. S obzirom na to da se djeca više kreću, skaču i penju, veći je i rizik od ozljeda i izloženosti mikroorganizmima. Nadalje, istraživanje čeških autora (Michek, Novakova i Menclova, 2015) osvrće se na pitanje kvalitete zraka u blizini velikih gradova s visokim stopama zagađivača i buke. Navedeni autori navode kako postoji mogućnost negativnog utje-

caja zagađenog zraka na zdravlje djece. Kao izazov šumskih vrtića navedene su i potencijalno opasne situacije, a kao primjer toga isti autori navode situaciju u kojoj se troje djece izgubilo u šumi. Bez obzira na postojeće izazove, stručnjaci ističu kako brojne prednosti uvelike nadmašuju nedostatke šumskih vrtića (Muddy Puddle, 2023).

Šumska pedagogija u Europi i Hrvatskoj

U mnogim europskim zemljama koncept šumske pedagogije ne samo da je prepoznat kao koristan, već se smatra neizostavnim dijelom odgojno – obrazovnog sustava. Primjer toga su skandinavske zemlje gdje se provođenje vremena u prirodi smatra načinom života, a ne samo odgojnom metodom, stoga nije iznenađujuća činjenica kako danski šumski vrtići imaju tradiciju dugu čak 70 godina. Nadalje, dobar primjer provođenja šumske pedagogije su Njemačka u kojoj djeluje oko 1500 šumskih vrtića te Velika Britanija koja šumsku pedagogiju provodi u vrtićima i osnovnim školama (Antičević i sur., 2025). Šumski vrtići dio su i češkog odgojno – obrazovnog sustava. Autorice Andrea Kostrubová i Alena Srbená (2023) naglašavaju kako je ravnopravan status šumskih vrtića poželjan zbog opadanja kvalitete okoliša. Potencijali šumske pedagogije kao obrazovnog pristupa prepoznati su i u Hrvatskoj. Iz povijesnog aspekta, prvi konkretniji pothvat na području šumske pedagogije povezuje se s Franjom Higy – Mandićem i davnom 1929. godinom kada je u Zagrebu osnovana prva šumska škola. Fokus škole bio je na obrazovanju djece u prirodnom okruženju. Tako su u toj školi djeca slova učila i modelirala pomoću gline, a matematiku su učili upotrebom kestena i žirova. Iako je pristup bio napredan i donosio pozitivne učinke, škola je prestala s radom 1941. godine, a nakon toga slične se ideje dugo vremena nisu primjenjivale u Hrvatskoj. U novije doba ponovno se prepoznaje vrijednost šumske pedagogije. Udruga Centar za šumsku pedagogiju Silva.Rei² koja je osnovana 2022. godine u Zagrebu ima značajnu ulogu u razvoju i promicanju koncepta šumske pedagogije u Hrvatskoj, što provodi kroz radionice šumske pedagogije i osposobljavanja za provedbu spomenutih aktivnosti. Iako je u Hrvatskoj odgojno – obrazovni rad u prirodnom okruženju još u povojima, provedeno je nekoliko uspješnih suradnji odgojno – obrazovnih ustanova koje šumsku pedagogiju uključuju u aktivnosti redovnog programa. Primjer toga je NP Risnjak koji provodi program šumske pedagogije za djecu i odrasle u sklopu kojeg nudi razne igre i istraživačke aktivnosti. Nadalje, OŠ Stjepan Radić u Zagrebu provodi projekt „Zelena učionica“ s ciljem razvoja ekološke svijesti kod djece (Antičević i sur., 2025).

² Udruga Centar za šumsku pedagogiju Silva.Rei <https://www.silvarei.org/>

Aktivnosti šumske pedagogije

Temelj aktivnosti šumske pedagogije jest igra koja djecu potiče na razvoj slike o sebi i drugima, ali i razvoj mašte, motoričkih sposobnosti, suradnje i komunikacije. Uz navedeno, igra djeci omogućuje i razvoj socijalnih kompetencija, istraživanje i učenje. Aktivnosti šumske pedagogije uključuju životno praktične aktivnosti za preživljavanje u šumi, istraživačko – spoznajne aktivnosti, senzorne aktivnosti, aktivnosti kretanja i aktivnosti kreativnog izražavanja (Alagić i sur., 2025).

Životno praktične aktivnosti za preživljavanje u šumi

Boravak u šumi snažan je poticaj za usvajanje životno-praktičnih vještina. Djeca starije dobi mogu, uz nadzor, koristiti alate poput nožića ili sudjelovati u pripremi hrane, dok mlađi pojedinci mogu prikupljati namirnice. Također, vezanje čvorova i gradnja skloništa važne su vještine koje djeca mogu naučiti tijekom boravka u šumi.

Istraživačko – spoznajne aktivnosti

Ovim se aktivnostima razvija sposobnost opažanja, logičkog razmišljanja i donošenja zaključaka. Istraživačko – spoznajne aktivnosti u djeci bude znatiželju te im omogućuju nadogradnju postojećih znanja. U šumi djeca istražuju različite vrste biljaka i drveća, uspoređuju i promatraju razno lišće i plodove te usvajaju znanja o važnosti biljaka u šumskom ekosustavu. Također, koristeći prirodne materijale (lišće, grančice, kamenje, mahovinu) djeca mogu graditi kućice za životinje, a osim navedenog, istraživačko-spozajne aktivnosti uključuju i osluškivanje zvukova u šumi, eksperimente vodom i blatom, opipavanje tekstura, promatranje insekata i životinjskih tragova.

Senzorne aktivnosti

Djeca i odrasli koriste svih pet osjetila (vid, sluh, dodir, miris, okus) kako bi upoznali okolinu koja ih okružuje. Senzorne aktivnosti u šumskoj pedagogiji uključuju razne igre pronalaženja boja i oblika, prepoznavanje šumskih zvukova i stvaranje glazbe usklađujući se s njima, istraživanje tekstura i izradu skulptura od prirodnih materijala, kao i sakupljanje biljaka za čaj i igre pogađanja mirisa.

Aktivnosti kretanja

Jedan od najvažnijih uvjeta za zdrav razvoj djeteta jest kretanje koje kod djece potiče razvoj fine i grube motorike, koordinacije, ravnoteže i preciznosti. Penjanje po drveću, prelaženje prepreka, trčanje, gradnja skloništa, povlačenje užeta, kotrljanje po brežuljcima, skakanje s panja na panj neki su od mnogih primjera aktivnosti kretanja koje se primjenjuju u šumskoj pedagogiji.

Aktivnosti kreativnog izražavanja

Aktivnosti kreativnog izražavanja potiču razvoj mašte i omogućuju djeci da izraze vlastite osjećaje, ideje i spoznaje, stoga su od velike važnosti za dječji razvoj. U šumskoj pedagogiji takve se aktivnosti provode uz korištenje prirodnih materijala, recikliranog tekstila, kartona, ambalaže, ali i pomoću pastela, boje i drvenih bojica. Kreativne aktivnosti u šumskoj pedagogiji obuhvaćaju izradu skulptura i instrumenata, izradu „zmajeva“, slikanje prirodnim pigmentima iz zemlje, cvijeća i bobica i slaganje mozaika od kamenja, grana i raznih sjemenki (Alagić i sur., 2025).

Zaključak

Zaključno, šumska pedagogija nudi suvremen i cjelovit pristup ranom i predškolskom odgoju koji odgovara potrebama djece u sve više digitalnom okruženju. Boravak u prirodi, svakodnevna igra na otvorenom i istraživanje okoliša omogućuju djeci razvoj motoričkih sposobnosti, emocionalne ravnoteže, kreativnosti, socijalnih vještina i ekološke svijesti. Šumski vrtići, kao konkretna primjena ovoga pristupa, stvaraju poticajno okruženje u kojem se djetetov razvoj odvija prirodno i slobodno, u skladu s njegovim potrebama i interesima.

Unatoč brojnim prednostima, postoje i izazovne situacije koje ovaj pristup nosi, poput vremenskih uvjeta, sigurnosnih pitanja i prilagodbe djece i roditelja na drugačiji način rada. Ipak, istraživanja i praksa pokazuju da dobrobiti uvelike nadmašuju prepreke, osobito ako se aktivnosti provode sa znanjem i stručnošću.

U Hrvatskoj je ovaj pristup još uvijek u fazi razvoja, ali postoje pozitivni primjeri koji upućuju na rastući interes i potencijal za njegovu širu primjenu. Sustavno ulaganje u edukaciju odgojitelja, stvaranje institucionalne podrške i podizanje svijesti javnosti o važnosti boravka djece u prirodi mogu doprinijeti široj primjeni ovog vrijednog pristupa.

Literatura

1. Alagić, A., Fornažar, A., Simčić, A., Zidar, S., Mrak, K. (2025). *U šumi kao u učionici: priručnik za edukaciju iz šumske pedagogije*. Modelna šuma Istra, Pazin, Slovenski šumarski institut, Ljubljana, Pučko otvoreno učilište »Dr. Ante Starčević«, Gospić
2. Antičević, A. Martinić, I., i Zgrablić, L. (2025). *Programi šumske pedagogije u Hrvatskoj – pristup evaluaciji i nalazi*. Šumarski list, 149 (7-8), 375-384. <https://doi.org/10.31298/sl.149.7-8.6>
3. Fornažar, A., Šuvalić, M. (2022). *Šumska pedagogija za djecu novog doba*. Modelna šuma Istra.
4. Forestpedagogics. (2017). *Forest pedagogy in Europe*. <http://forestpedagogics.eu/portal/>
5. Holzinger, A. (2025). *Zašto šumarski odgoj? Verein Waldpädagogik in Österreich*. https://www.waldpaedagogik.at/waldpaedagogik/warumwaldpaedagogik/?no_cache=1
6. Kostrubová, A. i Srbená, A. (2023). *A Comparison of The Functions and Conditions of Preschool Education in State and Forest Kindergartens During the Covid-19 Pandemic in The Czech Republic and Denmark*. *Magistra Iadertina*, 18 (1), 47-70. <https://hrcak.srce.hr/309714>
7. Michek, S., Nováková, Z., & Menclová, L. (2015). *Advantages and Disadvantages of Forest Kindergarten in Czech Republic*. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 171,738–744. file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/Advantages_and_Disadvantages_of_Forest_Kindergarte.pdf
8. Muddy Puddle. (2023). *The Pros and Cons of Forest School*. <https://muddypuddles.com/en-eu>
9. Schmechel, D. (2018). *Positive effects of education in forests and forest pedagogy on human health*. *Waldpädagogik*. <http://forestpedagogics.eu/portal/2018/10/09/fp-veda/>
10. Silva.Rei. (2023). *Šumska pedagogija – što je i zašto je važna*. *Silva.Rei*. <https://www.silvarei.org/about>

CHILDREN'S DEVELOPMENT THROUGH OUTDOOR PLAY – FOREST PEDAGOGY

Abstract

In the context of increasing urbanization and digitalization, children spend less time outdoors, which has a negative impact on their overall development. In response to such challenges, the concept of forest pedagogy has been developed, which emphasizes the importance of play and learning in a natural environment. Forest kindergartens are a concrete application of this approach, providing children with daily contact with nature while stimulating their physical, social, emotional, and intellectual development. This paper outlines the fundamental principles

of forest pedagogy and explores the benefits and challenges associated with implementing this educational model. It also presents the state of forest pedagogy in Europe and Croatia, with an emphasis on good practice and potential for further development. Through a variety of activities – from exploratory and sensory to creative and motor – forest pedagogy provides children with freedom, experiential learning, and a strong connection with nature.

Keywords: *forest pedagogy, forest kindergartens, child development*